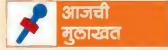


महात्मा गांधींना हवं होतं अहिंसक विज्ञान



टाकाऊ वस्तूंपासून विज्ञान खेळणी घडवायची चळवळ सुरू करणाऱ्या अरविंद गुप्ता यांना 'पद्मश्री' सन्मान नुकताच जाहीर झाला. गुप्ता यांच्यावर असलेल्या महात्मा गांधींच्या विचारांचा प्रभाव जाणून घेऊ, नीला शर्मा यांनी घेतलेल्या त्यांच्या मुलाखतीतून.

प्रश्न : महात्मा गांधींचा रोझॅन विरोध होता. सग विज्ञानाच्या प्रतीचं काय ?
गुप्ता : महात्मा गांधींचा विविध विज्ञानात मूल्या अतिशयिक वेळाचं पाकिडकरात प्रतापने वेगवेगळे वाटले. हे त्यांचे म्हणून होत. उदाट विमर्शाने वावरलाऱ्यांची ते बाजू पेत, कारण त्यामुळे ते वातावरण कायम मिळते, असं ते म्हणत. बाजूने विज्ञान हवं होतं ते



अरविंद गुप्ता

विचारवंत असतून संलग्नता की, आज गांधींची असते तर त्यांनी इंटरनेट वा माध्यमांचा नक्कीच पुरस्कार केला असता. प्रचंड पैमाना, असंख्य लोकसंख्ये कर्तृत्वपूर्ण विचारवंत आत्मसंलग्नता कल्याणासाठी हे संज्ञान त्यांना क्रांतिकारक वाटलं असत.

प्रश्न : मुलांपध्ये विज्ञानाची आवड निर्माण करण्यासाठी काय करायला हवं ?
गुप्ता : शिक्षकांच्या योगदानाचं सगळं फायदंय संलग्नता. ते सगळं आहेच, पण आई-वार्तांची भूमिका आज महत्वाची आहे. मुलांचा विज्ञानाची गोष्टी लक्षात घ्यायला पाळक विज्ञान विचारवंत पदवीवर असतानाच होत असतो नाही. मुलांचा ओठा विज्ञानाकडे वाकता म्हणून पाळकनी त्यांचा प्रोत्साहन घात. मुलं विज्ञानाचे करत असलेले

लोककल्याणासाठी उपयुक्त ठरू शकण्याच्या भूमिकेनून आणि अहिंसानय पद्धतीचं गांधी विचारांचा नव्याने अन्वय करणारे किती तरी

प्रयोग आई-वार्तांनी फोडून घेतले. मुलांकडून ते स्मरणानून घ्यावेत. यामुळे मुलांचा उत्साह पाहोटीचा वाढेल.

प्रश्न : आपल्या दुष्टिकोनातून 'संस्कार' म्हणजे नेमकं काय ?

गुप्ता : पुनर्जातल्या गोष्टीमधून संस्कार म्हणजे नैतिक मूल्य, वाढावर पांगल्या कर्तृत्वकीने मात वरी सनावर विचवलं जात. मूल्य संलग्नताकडी ते योग्य आहेच. मात्र केवळ संलग्नतातून संस्कार घडत नसताना तर प्रत्यक्ष स्वतःच्या आचरणातून संस्कारांचा परिणाम अधिक होतो. गुलाचे फांतूर वागलं पाहून मुलं त्याचं अनुकरण करतात. बाहेर पाहणा कर्तृत्वकीने आईला मात करताना विनागे तर मुलांसमवेत सततता आणि पारदर्शक कर्तृत्व, स्वातंत्र्य, परस्पर सहकार, सामंजस्य आदी अनेक मूल्य पोचतात. सर्वांचा सहकार व प्रेमाचं पाहना वाढीस लागते. धातुनी पुणेपोहोळी करणाती व्यक्ती, कर्ता नेण्यासाठी आलेली बागा, रस्ता झाडपारी तसंच गटात साक करणाऱ्या लोकसंख्येत आई-वार्तांच्या वागण्या-चोळण्यात भावमुक्ती दिसली तर मुलं ती सहजचने आपसात करतात.

प्रश्न : मुलांना उत्तम पुनर्जात व विचरपट

उपलब्ध करून देण्यासाठी काय करता येईल ?

गुप्ता : जागर उत्तमोत्तम विचरपट निर्माण केले गेले आहेत. ससता विचरपट किता काढूनघरांची मर्यादा कसा ओलांडून जागतिक पातळीवरचे दर्जेदार विचरपट, माहितीपट व लघुपटांचा भला मोठा साठा इंटरनेटवर उपलब्ध आहे. याचा लाभ हवं तेव्हा, हवं तिथे वसून समुपार घेता येऊ शकतो आणि तोही विनामूल्य. पुनर्जात पुरवणाऱ्या किऱ्येक संकेतस्थळ आहेत. उदाहरणार्थ, शु ईन्टर काहले डाटा निर्मित 'आर्काईव्ह डॉट ओआरगेन' या संकेतस्थळात गुलांचे वीड वोटो पुनर्जात उपलब्ध आहेत. याचं वेगळ्या म्हणजे, सरसकट सर्वांना खुली नसणाती. सर्वाधिकार सुधारित असलेली, जागतिक पातळीवर दर्जेदार ठरलेली ५० लाख पुनर्जात या ठिकाणी बाबतय मिळतात. ती डाउनलोड करता येत आहेत. याच दुष्टिकाणिना जाणवली ठकूड पुनर्जात कुणी बाबून दाखवावीत, या उद्देशानं ती उपलब्ध आहेत. असा विविध संकेतस्थळांवरून असंख्य पुनर्जात केवळ मुलांच करतात, मोठ्या मायसानीही वाचनीत.